

Jesu familjegrav i Jerusalem?

I Förenta staterna pågår igen en debatt om Jesus. Filmregissören James Cameron har gjort ett dokumentärprogram om en grav som påträffades i Jerusalem för flera år sedan. Cameron påstår att de funna benkistorna bär kända namn: på en finns antecknat Jesus, Josefs son, på två andra Maria, samt därtill flera andra bekanta namn från Bibeln.

Cameron som är skicklig i användningen av media har regisserat filmen Titanic. Han bygger sitt material på Da Vinci -koden. Enligt honom har man i graven funnit Marias från Magdala ben, hennes som var Jesu hustru. Dessutom fanns där Judas' benkista, hans som var Jesu son. Sedan man bevisat fyndens äkthet med hjälp av DNA-forskning och kemiska test på själva kistorna är saken avgjord.

Arkeologin i brännpunkten

I själva verket fann man kistorna redan i mars 1980 i stadsdelen Talpiot i samband med byggnadsarbeten. Arkeologerna i Jerusalem fäste inte någon närmare uppmärksamhet vid namnen eftersom de var vanliga judiska namn under antiken. Det var endast filmgänget som sökte efter försäljningsobjekt som kopplade ihop namnen från graven med Bibeln.

Rent formellt finns det inte mera att säga om gravfyndet. Det enda är om man önskar utforska fyndet med akademisk noggrannhet och jämföra det med andra fynd. I graven i Talpiot påträffade man många fler begravda än dessa nämnda kistor. I själva verket fanns där ungefär 35 som var begravda. Arkeologerna lämnar alltid en liten tolkningsmöjlighet när det gäller antalet på grund av att bevismaterialet är oklart.

Professor Richard Bauckham har grans-

kat namnen från benkistorna i Talpiot med hjälp av Rahmans ossuarie-katalog (katalog över benkistor). Namnen är 6 till antalet (och de nämns här först i avskrift med latinska bokstäver och därefter kursiverade i översättning):

- Mariamenou-Mara (ett tudelat kvinnonamn *Mariamenon-Marta*)
- Jehuda son till Jeshua (*Juda, son till Jesus*)
- Matia (*Matteus*)
- Jeshua son till Jehosef (*Jesus, son till Josef*)
- Jose (förkortad version av *Josef*)
- Maria (förkortad version av *Mariam*, d.v.s. *Maria*)

Familjegraven innehåller släktens medlemmar, uppenbarligen från fyra generationer. Graven har använts under en längre tid och därför fanns där tiotals benkistor. Enligt Bibeln förekom familjemedlemmar från Jesu familj bara under ca 30 år efter Jesu död fram till hans broder Jakobs martyrdöd år 62. Strängt taget finns det bara två namn i graven som har anslutning till Jesu familj nämligen Jesus själv och Maria. Dessutom finns Josefs, Jesu broders (Mark 6:3) namn troligen med på listan. Matteus och Juda har inget samband med familjen enligt Nya testamentet, även om namnen förekommer i gravfyndet.

Namnens gåta

Enligt filmskaparna skulle namnet på en av kistorna – av någon orsak skrivet på grekiska som *Mariamenou* – ursprungligen ha varit namnet på Maria från Magdala. Det tudelade namnet betyder att hon kallades Mara (som i allmänhet är en förkortning av namnet *Marta*). Bauckham konstaterar att namnet som står i genitiv form, i grund-

formen skulle vara Mariamenon, vars enda kända motsvarighet i antiken är Mariamene. Av namnet Maria finns en annan känd form nämligen Mariamme/Mariamne men det är språkhistoriskt avvikande. Det förekommer i det apokryfiska Filippos-evangeliet som namnet på Filippos syster.

Filmskaparna hänvisar till att sentida gnostiska skrifter ibland brukar namnen Mariamme för Maria från Magdala. Men för det första motsvarar formen för det namnet inte gravfyndets Mariamenon. Visserligen har alla olika former av namnet Maria formen Mariam som grund. Men därmed kan man trots allt inte förklara att de olika formerna skulle vara ett och detsamma. På svenska skulle det inte heller vara vettigt att påstå att Jonna och Johanna alltid är en och samma person, eftersom de i princip har samma namn.

För det andra bör man minnas att ingen ursprunglig källa från första århundradet uppkallar Maria från Magdala med namnet Mariamme. Sensationsberättelser blandar ofta bort verklig historia genom att man börjar betrakta gnostiska texter som äkta

källor från Jesu tid. Men äkta källor kan de absolut inte vara eftersom de i allmänhet har tillkommit över 100 år senare än Nya testamentet och till sitt ämnesval är de ofta reaktioner på den färdiga bibeltexten. Också den simplaste källkritik påminner om detta.

Varför har namnet skrivits på grekiska. Professor Ben Witherington konstaterar att ett byte av språk ofta är tecken på att personen hör till en senare hellenistisk tid eller att hennes familj har varit hellenistisk-judisk, en familj som talade grekiska. Den iakttagelsen hänför fyndets benkistor till ett annat årtionde.

Ytterligare kan man sluta sig till att graven har använts länge efter år 70 då Jerusalems tempel förstördes. Den har inte heller funnits i närheten av den s.k. gamla staden, d.v.s. den som fanns på Jesu tid. Därför har den varit i bruk också under tiden efter templet förstöring. Vid den tiden hade de kristna redan flytt från Jerusalem och slagit sig ner i andra städer.

Mariamenon från graven i Talpiot har alltså varit en grekisktalande kvinna som

I Jerusalems omgivning har man hittat hundratals gamla benkistor. Bild: Timo Eskola

torde ha dött först efter Jerusalems förstörelse. Ingenting i gravstenen tyder på att hon skulle ha varit hustru till den Jesus som nämns på en annan gravsten. Man kan inte heller kalla henne mor till Juda som kallas son till Jesus. Sådana uppgifter existerar inte. Ingen Mariamenon är känd ens under sin egen tid med det namnet. Enligt gravstenen är hon Mara, med andra ord Marta. Filmskaparna kommer inte vidare även om de skulle försöka förklara att Jesu hustru Maria från Magdala egentligen var Marta från Magdala.

Josef, Josef

Hur vanliga var dessa namn? På det område av Oljeberget som tillhör Dominus Flevit-klostret har man funnit gravstenar och på dessa har påträffats bl. a. namnen Jesus, Maria, Josef, Juda, Johannes, Marta och Salome. I Talpiot fann man redan 1945 gravstenar med namnet Jesus, Maria, Juda och Matteus. På ett tredje område, det s.k. Fördärvets berg påträffades följande namn på gravstenarna: Jesus, Maria, Simeon, Juda, Marta, Natanael och Salome (se Finegan, *Archaeology of the New Testament*).

En gravstenställning av namnen på alla påträffade gravstenar visar att Jesus var mycket centralt. Namnet påträffas 22 gånger. Gravstenarna nämner 45 olika personer som hette Josef och 17 som hette Matteus. Simon är det kända namn som förekommer oftast, 45 gånger. Bland namnen på gravstenarna förekommer Maria 42 gånger och Salome 41 gånger (Tal Ilan, *Lexicon of Jewish Names in Late Antiquity*, Mohr-Siebeck 2002).

Från antikens Israel känner man från olika källor ungefär 3 000 olika personnamn. Av dessa förekommer Josef över 200 gånger, Jesus knappt 100 gånger. Av kvinnonamnen är Maria procentuellt sett det populäraste med över 21%.

Av dessa orsaker har arkeologerna inte på över 20 år fäst större uppmärksamhet

vid gravstenarna från Talpiot. De avviker inte från andra gravstenar som man funnit. Namnen Jesus och Maria förekommer på vissa gravstenar, men runt omkring dem finns otaliga andra gravstenar som inte har någon som helst beröring med Bibelns texter. Om någon börjar söka beröringspunkter, kommer motiveringarna från den personens egen fantasi.

En dokumentär grundad på Da Vinci-koden

Hur kan man veta att regissören Cameron har skapat sig en egen Da Vinci-kod genom väva samman blott och bart en sensationsgrej på bekostnad av fakta? Om den som granskar den bibliska historien överger de uppgifter som Nya testamentet ger, varför skulle han vara absolut tvungen att låta Maria från Magdala gifta sig med Jesus? Varför också hitta på ett gemensamt barn åt dem?

Genom att endast titta i en lärobok som behandlar Nya testamentets arkeologi kunde Cameron genom att hänvisa till gravstenarna i Jerusalem föreslå att Jesus i själva verket var gift med Salome och kallade sin dotter Safira. Eller kanske att Jesus verkligen var gift med Marta och att deras barn hette Natanael? Familjegraven kunde motiveras på samma grunder som i Camerons nuvarande dokumentär.

Men Cameron vill fortsätta på den nygnostiska myt som Da Vinci-koden har byggt upp om Jesus och hans äktenskap med Maria från Magdala. Detta är inte ens gammal gnosticism, för där nämns ingenting om Jesu äktenskap för att inte tala om hans barn. Hela tanken är ett påhitt av författaren Dan Brown och hans vänner. Den nya teorin om Jesu familjegrav är därmed bara populism med vars hjälp man försöker sälja både en tv-dokumentär och en ny bok i ämnet. Längre än så sträcker sig knappast producenternas avsikter.

Timo Eskola